

احوال و آثار

دکتر هاشم رجب زاده

کتاب‌ها:

* آئین کشورداری در عهد رشیدالدین فضل‌الله همدانی (متوفی ۷۱۸ هـ). تهران، توس، ۱۳۵۵، هشت + ۳۱۹ ص.

* تاریخ ژاپن از آغاز تا معاصر: نگاهی به زمینه‌ها و مایه‌های فرهنگ و تمدن امروز سرزمین آفتاب، تهران، مؤلف، ۱۳۶۵، هیجده + ۶۰۰ ص.

* تعلیم خط (نسخ، نستعلیق، شکسته): خط و خوشنویسی فارسی، دانشگاه مطالعات خارجی اوساکا، ۱۹۸۸ (۱۳۶۷ خ.)، ۲۵ ص.

* زبان احترام یا تعارف در فارسی: لفظ مؤدبانه و فروتنانه، دانشگاه مطالعات خارجی اوساکا، ۱۹۸۹ (۱۳۶۸)، دو + ۳۷ ص.

* یک هزار واژه در دو هزار سخن: نمونه‌های کاربرد واژه‌ها در جمله، دانشگاه مطالعات خارجی توکیو، ۱۹۹۰ (۱۳۶۹)، ۹۸ ص.

* نامه‌نگاری ساده به فارسی، دانشگاه مطالعات خارجی توکیو، ۱۹۹۰ (۱۳۶۹)، ۱۱۶ ص.

* گفت‌وگو به فارسی، دانشگاه مطالعات خارجی توکیو، ۱۹۹۰ (۱۳۶۹)، ۱۴۹ ص.

* برخی از مثلها و تعبیرات فارسی (ادبی و عامیانه)، مشهد، مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲ (چاپ دوم ۱۳۷۶)، ۲۹۰ ص.

* گزیده امثال و حکم فارسی (به زبان ژاپنی؛ تحقیق مشترک و با ترجمه پروفیسور تاکه شی کاتسوفوجی)، توکیو، دایگاکوشورین (نشر دانشگاهی ژاپن)، ۱۹۹۳، سیزده + ۳۷۳ ص.

* ۵۵ سند فارسی از دوره قاجار: گنجینه اسناد فارسی، شماره ۱ (با همکاری کوئچی هانه دا)، توکیو، مؤسسه مطالعه زبان‌ها و فرهنگ‌های آسیا و آفریقا، ۱۰ مارس/۱۹۹۷ اسفند ۱۳۷۵، ۱۵۸ ص.

* ۶۰ سند فارسی از دوره قاجار: گنجینه اسناد فارسی، شماره ۲ (با همکاری کینچی نه اورا)، همان ناشر، ۱۰ مارس/۱۹۹۹ اسفند ۱۳۷۷، ۱۳ + ۱۸۴ ص.

* خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی (بنیانگذاران فرهنگ امروز، ۴۳)، طرح نو، زمستان ۱۳۷۷، ۴۱۳ ص.

* ترسل در فارسی امروز (به زبان ژاپنی، با نمونه‌های فارسی؛ تحقیق مشترک و با ترجمه پروفیسور یوکو فوجیموتو)، توکیو، دایگاکوشورین (نشر دانشگاهی ژاپن)، اکتبر ۲۰۰۰/پاییز ۱۳۷۹، ۲۸۱ ص.

مقالات

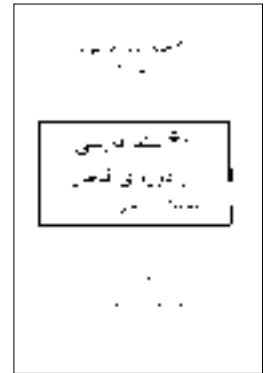
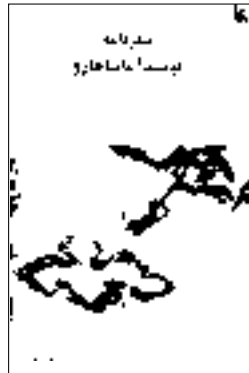
ژاپن‌شناسی:

تحقیق

* راز سرنوشت مردم ژاپن: نظری به فرهنگ امروز ژاپن، «بوشیدو»، در مجله دانشکده، نشریه مرکزی دانشگاه تهران، ۱۳۵۶.

* مایه‌های فرهنگ و اندیشه در ژاپن، در ژاپن امروز: شماره مخصوص بولتن اقتصادی جترو، توکیو، ۱۳۶۳، ص ۳۳-۳۰.

* جلوه سنت‌های کهن در ژاپن امروز، در شماره مخصوص بولتن اقتصادی جترو، همانجا، ص ۳۶-۳۴.

اشاره

دکتر هاشم رجب‌زاده محقق پرتلاش و پرآوازه ایرانی بدون شک بیش از هر کسی سهم در شناخت متقابل ایران و ژاپن هستند. ایشان در سال ۱۳۲۰ در تهران به دنیا آمدند و تحصیلات خویش را از دبستان تا پایان تحصیلات دانشگاهی در ایران گذراندند.

ایشان دوره ابتدایی را در سال‌های ۱۳۲۷ تا ۱۳۳۳ در مدارس ایران، شریعت و رازی و دوره متوسطه را در سال‌های ۱۳۳۳ تا ۱۳۳۹ در دبیرستان‌های اسدآبادی و دارالفنون گذراند. نیز در سال‌های ۱۳۴۳ موفق به اخذ درجه لیسانس حقوق از دانشگاه تهران و در سال ۱۳۵۱ دکتر حقوق علوم سیاسی از همان دانشگاه گردید. عنوان پایان‌نامه دکترای ایشان «آئین کشورداری در وزارت رشیدالدین فضل‌الله همدانی» است.

استاد رجب‌زاده در سال‌های ۱۳۴۹ تا ۱۳۶۱ عضو وزارت امور خارجه بوده‌اند و در سال‌های ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۴ استادی زبان و ادب فارسی در دانشگاه مطالعات خارجی اوساکا را برعهده داشته‌اند، پس از آن تاکنون نیز کرسی زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مطالعات خارجی اوساکا را دارا هستند.

از جناب دکتر رجب‌زاده آثار متعددی مشتمل بر کتاب و مقاله انتشار یافته و خدمات علمی، فرهنگی و دانشگاهی بسیار صورت گرفته است. اما چنانکه گفته شد بیشترین و مهمترین عرصه تلاش‌های علمی و تألیفی ایشان کمک به شناخت ژاپن از سوی ایرانیان و نیز شناساندن ایران به ژاپنی‌ها است.

فهرستی از آثار ایشان اعم از مقاله یا کتاب که در زیر می‌آید نشانگر تلاش بی‌وقفه ایشان در عرصه تحقیق است. ضمن ارج نهادن بر کوشش سترگ آن استاد فرزانه برای شان آرزوی توفیق روزافزون داریم.

سردبیر

* سنت‌ها و جشن‌های ژاپن و مقایسه آنها با اعیاد ایرانی، در فصلنامه دانش، اسلام‌آباد، ش ۸، ۱۳۶۵، ص ۵۶-۵۰.

* چهل سالگی عمر در ایران و ژاپن، در آینده، سال هفدهم، ش ۸۵ (مرداد - آبان ۱۳۷۰)، ص ۷۵-۴۶۷.

* سازه‌های ایرانی در ژاپن: بیوا و بریط، در کلک، ش ۳۴، (دی ماه ۱۳۷۱)، ص ۴۷-۱۴۳.

* نوروز و بهار در شعر قدیم ژاپن (تحقیق مشترک با یوکو فوجیموتو)، در کلک، ش ۳۶-۳۵ (بهمن و اسفند ۱۳۷۱)، ص ۹۲-۱۸۶.

* اصول برای حکومت ژاپن، در کلک، ش ۶۵ (ویژه‌نامه ژاپن، مرداد ۱۳۷۴)، ص ۷۷-۲۷۶.

* اوشین چه می‌کند، در همانجا، ص ۹۱-۲۹۰.

* تشابه امثال فارسی و ژاپنی: نشانه‌ای از نزدیکی فرهنگی، در همانجا، ص ۳۵-۲۲۱.

* جنگاوران در عرصه رزم و قلمرو احساس، در همانجا، ص ۳۵-۳۰.

* چشم تن و چشم جان در اندیشه ایرانی و فرهنگ ژاپن، در همانجا، ص ۱۹-۲۰۱.

* «چو شین گورا»: داستان انتقام ۴۷: سامورایی، در همانجا، ص ۸۷-۲۸۴.

* دانشجویان ژاپنی و شعر حافظ، در همانجا، ص ۷۵-۲۷۴.

* درباره تاریخ، فرهنگ و زندگی ژاپنیان، در همانجا، ص ۶۶-۵۵.

* رسم ژاپنی دیدن ماه شب چهارده، در همانجا، ص ۹۴-۹۰.

* زنان در ژاپن؛ دیروز و امروز، در همانجا، ص ۸۹-۸۱.

* ژاپنیان و شعر ژاپن، در همانجا، ص ۷۳-۲۶۷.

* مفاخر فرهنگی، سال اول، ش ۱، (بهار ۱۳۸۰)، ص ۹۵-۷۱.

ایران شناسی ژاپنیان
الف - تحقیق

* نوشته پهلوی در گنجینه «هوریوجی» ژاپن، در آینده، سال سیزدهم، ش ۷-۶ (شهریور - مهر ۱۳۶۶)، ص ۶۷-۴۶۲.

* ایران و ایرانیان از نگاه یوشیدا - نخستین فرستاده ژاپن به دربار قاجار-، در ایران شناسی، در دو بخش:

(۱) ایران و مردم آن، سال سوم، ش ۲ (تابستان ۱۳۷۲)، ص ۹۷-۳۸۱.

(۲) حکومت ایران و دیوانسالاران، و روزگار ایران؛ گذشته، حال و آینده، ش ۳ (پاییز ۱۳۷۲)، ص ۷۹-۵۶۶.

* ایران و ایرانیان در سفرنامه آشی کاگا آتسواوجی، در ایران شناسی، سال ششم، ش ۳ (پاییز ۱۳۷۳)، ص ۸۲-۵۶۴. (و همان مقاله در کلک، ش ۶۵ (ویژه‌نامه ژاپن، مرداد ۱۳۷۴)، ص ۴۵-۱۳۰).

* بازارهای ایران و دیگر شهرهای جهان اسلام در نوشته‌های ژاپنیان، در کلک، ش ۶۵ (ویژه‌نامه ژاپن، مرداد ۱۳۷۴)، ص ۲۹-۱۲۰.

* ایران و خاورمیانه از نگاه ژاپنی‌ها (معرفی انتقادی «نیهون جین- نو - چوتو هاکن» نوشته هیده آکی سوگیتا)، در نامه فرهنگستان، سال دوم، ش ۴ (زمستان ۱۳۷۲)، ص ۷۳-۱۶۵.

* وصف خلیقات ایرانیان در سفرنامه‌های ژاپنیان، در نامه فرهنگستان، سال سوم، ش ۱ (بهار ۱۳۷۶)، ص ۷۱-۱۶۲.

* اینووه ماساجی ژاپنی در ایران، در نامواره دکتر محمود افشار، جلد دهم، به کوشش ایرج افشار، تهران، بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار، ۱۳۷۷، ص ۵۷-۵۶۴.

* کتاب «جنگ» و ترجمه ژاپنی آن: افقه‌های همگون حکومت‌های ایران و ژاپن در سال‌های مقارن جنگ دوم جهانی، در ایران شناسی، سال یازدهم، ش ۲ (تابستان ۱۳۷۸)، ص ۷۹-۳۶۰.

* خاطرات نخستین وزیرمختار ژاپن در ایران، در پژوهش‌های ایران شناسی (نامواره دکتر محمود افشار)، جلد یازدهم، به کوشش ایرج افشار، تهران، بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار، ۱۳۷۸، ص ۲۰۵-۱۸۷.

* دیدارم با رضاشاه از خاطرات آکیو کازاما نخستین وزیرمختار ژاپن در ایران، در ایران شناسی، سال یازدهم، ش ۴ (زمستان ۱۳۷۸)، ص ۸۹-۷۷۰.

* نگاهی از آسیای میانه به دو سوی شرق: یادی از ریوتارو شیبای، در کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ش ۳۳ (تیرماه ۱۳۷۹)، ص ۶ و ۷.

ب - ترجمه مقاله‌ها

* درباره «ادب» و ریشه پهلوی آن، نوشته

ریوئیچی ناییکی (با افزودن معرفی و مقدمه)، در آینده، سال یازدهم، ش ۶-۷ (شهریور - مهر ۱۳۶۴)، ص ۲۷-۴۱۴.

* ارمان فرهنگ ایران به ژاپن در طبق انار و انگور، نوشته پروفسور ته ایچی ایموتو (با افزودن مقدمه)، در آینده، سال دوازدهم، ش ۸-۷ (مهر - آبان ۱۳۶۵)، ص ۶۶-۳۵۰.

* سیمای زن در شعر تعزلی فارسی، نوشته پروفسور امیکو اوکادا، در آینده، سال دوازدهم، ش ۱۱-۱۲ (بهمن)

ژاپن شناسی ایرانیان

* ژاپنی که مخبرالسلطنه هدایت دید، در ایران شناسی، سال اول، ش ۲ (تابستان ۱۳۶۸)، ص ۸۳-۳۵۹.

* ژاپن به روایت «سفینه سلیمانی» (سفرنامه‌ای از روزگار صفویان)، در مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال بیستم، ش ۳ و ۴ (پاییز و زمستان ۱۳۶۹)، ص ۳۹-۵۰۲.

* ژاپن از نگاه مهدیقلی هدایت (مخبرالسلطنه)، در کتاب یاز، ش ۲ (شهریور ۱۳۷۰)، ص ۴۱-۱۱۱.

* ژاپن در چشم صحافشی، در کلک، ش ۲۸ (تیر ۱۳۷۱)، ص ۱۱۴-۹۴.

* جنگ روس و ژاپن به روایت ایرانیان، در آینده، سال هیجدهم، ش ۱-۶ (فروردین - شهریور ۱۳۷۱)، ص ۱۰۵-۹۱، و ش ۷-۱۲ (مهر - اسفند ۱۳۷۱)، ص ۲۷-۴۱۷، و سال نوزدهم، ش ۳-۱ (فروردین - خرداد ۱۳۷۲)، ص ۹۰-۸۹.

* نگاهی به شعرهای ژاپنی ترجمه سهراب سپهری، در کتاب یاز، ش ۱۰ (پاییز ۱۳۷۲)، ص ۲۵-۹.

* مسلمان شدن امپراتور ژاپن، در آینده، سال نوزدهم، ش ۱۰-۱۲ (دی - اسفند ۱۳۷۲)، ص ۵۷-۹۵۳.

* بوسو، زهر قاتل (نمایشنامه «کیوگن» ترجمه صادق هدایت)، در کلک، ش ۶۵ (ویژه‌نامه ژاپن، مرداد ۱۳۷۴)، ص ۲۲۵.

* ژاپن در جبل‌المتین، در ایران شناسی (در دو بخش)، سال هشتم، ش ۲ (تابستان ۱۳۷۵)، ص ۳۸-۳۲۱ (بخش ۱)، و ش ۳ (پاییز ۱۳۷۵)، ص ۵۰۸-۴۹۶ (بخش ۲).

* ژاپن در «سخن» در سخنواره: پنجاه و پنج گفتار پژوهشی به یاد دکتر پرویز نائل خانلری، توس، پاییز ۱۳۷۶)، ص ۴۱-۳۰۹.

* ایرانیان، نهضت مشروطه‌خواهی، و نمونه ژاپن پیشرو، در فصلنامه تخصصی تاریخ معاصر ایران، ش ۱۰ (ویژه‌نامه انقلاب مشروطیت ایران، تابستان ۱۳۷۸)، ص ۱۳۲-۹۹.

* میکادونامه یا ستایشنامه ژاپن: رزنامه‌ای از یک سده پیش، در کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، سال چهارم، ش ۳ (پی در پی ۳۹)، ص ۳۰، دی ۱۳۷۹، ص ۱۲-۳.

گزارش مجالس خاورشناسی و ایران شناسی

* بیست و چهارمین اجلاس کنگره خاورمیانه‌شناسی در ژاپن (۲۰ تا ۲۲ نوامبر ۱۹۸۲)، در آینده سال نهم، ش ۲ (اردیبهشت ۱۳۶۲)، ص ۲۷-۱۲۵.

* کنفرانس ایران‌شناسی دانشگاه مطالعات خارجی اوساکا (ژانویه ۱۹۸۴/دی ماه ۱۳۶۲)، در آینده سال دهم، ش ۸ و ۹ (آبان - آذر ۱۳۶۲)، ص ۳۴-۶۳۳.

* یادداشت‌ها و برداشت‌ها از سی و یکمین کنگره جهانی علوم انسانی در توکیو و کیوتو (کنگره بین‌المللی علوم انسانی در آسیا و شمال آفریقا، از ۳۱ اوت تا ۷ سپتامبر ۱۹۸۳)، در آینده سال نهم، ش ۱۰-۱۱ (دی - بهمن ۱۳۶۲)، ص ۳۸-۸۳۰.

* گذری و نظری به کنگره خاورشناسی ژاپن (بیست و پنجمین اجلاس سالانه خاورشناسی ژاپن، ۵ و ۶ نوامبر ۱۹۸۳)، در آینده سال دهم، ش ۳-۲ (اردیبهشت - خرداد ۱۳۶۳)، ص ۲۰-۲۱۶.

معرفی کتاب

* قنات ایرانی به زبان ژاپنی (نوشته پروفیسور شوکو اوکازاکی)، در آینده سال یازدهم، ش ۲-۱ (۱۳۶۸)، ص ۱۵۰.

* ویس و رامین به زبان ژاپنی (ترجمه پروفیسور امیکو اوکادا)، در ایران‌شناسی، سال سوم، ش ۳ (پاییز ۱۳۷۰)، ص ۵۸۲-۸۸.

* پروفیسور اوکازاکی، کشاورزی ایران، آب و قنات، در کلک، ش ۶۵ (ویژه‌نامه ژاپن، مرداد ۱۳۷۴)، ص ۶۶-۲۵۶.

* دانشنامه ایران: گنجینه ایران‌شناسی، (ایرانیکا، زیر نظر احسان یارشاطر، جلد هفتم، دفتر دوم)، در ایران‌شناسی، سال هفتم، ش ۲، (پاییز ۱۳۷۴)، ص ۵۹-۶۵۳.

* فرهنگ فارسی - ژاپنی (تألیف یوریکو فوروشیما، توکیو، ۱۹۹۳)، در کلک، ش ۷۱-۷۲ (بهمن - اسفند ۱۳۷۴)، ص ۱۹-۴۱۸.

* زبان پهلوی، ادبیات و دستور آن، نوشته احمد تقضلی و ژاله آموزگار و ترجمه کارویا یاماوچی، در «چراغی و شمعی»، در نامه فرهنگستان، سال سوم، ش ۱ (بهار ۱۳۷۶)، ص ۶۱-۱۵۶.

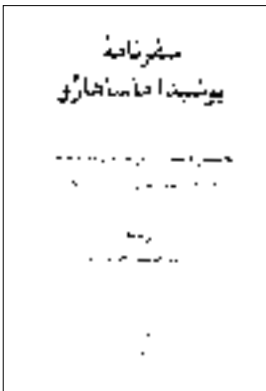
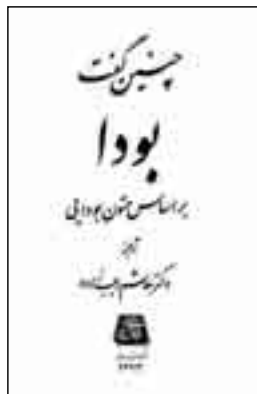
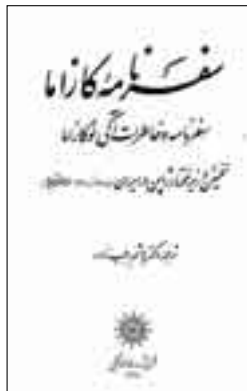
* مقاله‌های ایران‌شناسی در ژاپن، در کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، سال دوم، ش ۱۲ (پی در پی ۲۴، مهر ۱۳۷۸)، ص ۱۱-۱۰.

یاد رفتگان

* آکیرا هانه‌دا (به مناسبت درگذشت استاد هانه‌دا)، در آینده سال پانزدهم، ش ۱۰-۱۲ (دی - اسفند ۱۳۶۸)، ص ۳۵-۸۳۳.

* یک دلبسته فردوسی و دو شیفته راه ابریشم: یادی از سه نامور ادب ژاپن که رفتند (بونمی تسوجیا، یاسوشی اینووه، و سی ایچو ماتسوموتو)، در کلک، ش ۳۸، (اردیبهشت ۱۳۷۲)، ص ۳۷-۱۲۹.

* زنده یاد استاد آشی کاگا (ترجمه از نوشته پروفیسور ته ایچی ایموتو در یادگارنامه آتسواوچی آشی کاگا)، در کلک، ش ۶۵ (ویژه‌نامه ژاپن، مرداد ۱۳۷۴)، ص ۴۸-۱۴۶.

* همتی مردانه، مرگی جانگداز (به یاد یوریکو فوروشیما مؤلف فرهنگ فارسی - ژاپنی)، در کلک، ش ۷۶-۷۹ (تیر - مهر ۱۳۷۵)، ص ۹۸-۳۹۵.

* چراغی و شمعی، به یاد گیکیو ایتو پژوهنده زبان و فرهنگ ایران باستان، در نامه فرهنگستان، سال سوم، ش ۱، (بهار ۱۳۷۶)، ص ۶۱-۱۵۶.

مقالات نگاشته

The Language Related to Human Activities in the Language of Persian and Japanese Central Asia Studies University of Foreign Studies No. 72 (1998) pp. 17-27

The Use of Grammar in the Literary Heritage of Iran and Japan A Comparative Study in ORN, N. 1, Vol. XXIV, (1997) pp. 72-94

Modernization of Iran and the Language of Japan Language and Ideology Journal of World Heritage of Foreign Studies No. 7 (1998) pp. 3-14

Rural Japanese War in 1-42 in International Journal of Japan Studies, Vol. 1, No. 1 (1998) pp. 46-54

The International Conference on Librarianship Studies, A. U. Library Studies, 22-28 (1998), in IANL, Vol. 11 (1991) pp. 263-265

Japan as Described in National Literature in The Century Journal, The Journal of the National Center of Foreign Studies, New Series No. 1 (1991) pp. 259-261

Dafan: Khwarezm - Her name - Historical Secret of: Especially in National Language Studies

Encyclopedia of Iran University of Foreign Studies, New Series, No. 7 (1998) pp. 109-117

Form of Opening and Closing Letters and Signature in Encyclopedia Iranica University of Foreign Studies (1998) pp. 1-10

Date, Dabul, in Encyclopedia Iranica University of Foreign Studies (1988) pp. 1-10

Date, Dabulan, in Encyclopedia Iranica University of Foreign Studies (1998) pp. 1-10

History of Persian in Encyclopedia Iranica University of Foreign Studies (1994)

Nineteenth Century Japan as Seen by Foreign Journalists in National Center for Global Studies, National Conference April (1998) University of Foreign Studies

The Middle East: Image and Ideal in the Eyes of The Japanese Discovery of the Middle East, Selected papers of the Hakken to Hideo's Nagai University of Tokyo Press, 1991 in National Center for Global Studies, National Conference April (1998) University of Foreign Studies, pp. 46-54

Iranian Women as Mentored in Zoroastrian Journal of Iran University of Foreign Studies, No. 21 (1998) pp. 191-200